

Viite:

Sosiaali- ja terveysministeriön lausuntopyyntö 26.1.2026, VN 37863/2025

Asia:

Hallituksen esitys laeiksi Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain, sairausvakuutuslain sekä eräiden muiden lakien muuttamisesta

Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt oikeuskanslerin lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain, sairausvakuutuslain sekä eräiden muiden lakien muuttamisesta.

Esityksessä ehdotetaan eri etuuslakeihin muutoksia, joiden perusteella Kansaneläkelaitos voisi korjata asiavirheen asianosaisen vahingoksi ilman tämän suostumusta, jos virhe on ilmeinen ja se on aiheutunut asianosaisen omasta menettelystä. Kuitenkin, jos kyse olisi tilanteesta, jossa asiaan on tullut sellaista uutta selvitystä, joka voi olennaisesti vaikuttaa päätökseen, hallintolain sijasta Kansaneläkelaitos soveltaisi voimassa olevaa sääntelyä etuuslaissa. Muutettavissa laeissa muutos toteutettaisiin viittaamalla hallintolain asiavirheen korjaamista koskevaan 50 §:ään.

Esityksellä muutettaisiin vallitsevaa käsitystä hyvän hallinnon mukaisesta menettelystä toimeentuloa turvaavien etuuspäätösten asiavirheiden korjaamisessa. Sosiaalivakuutusta koskevissa etuuslaeissa on nykyisin säädetty päätöksessä olevan asiavirheen korjaamisesta erityissäännöksillä hallintolaista poikkeavasti rajoittamalla virheen korjaamista asianosaisen vahingoksi vain asianosaisen suostumuksella. Tätä on perusteltu sillä, että luottamuksensuoja asettaa erityisen suuria vaatimuksia sosiaaliturvaa hoitavan viranomaisen toiminnalle. Mikäli asiakas ei anna suostumustaan päätöksen korjaamiseksi, Kansaneläkelaitoksen on voimassa

olevien lakien mukaan haettava päätöksen poistamista sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnalta. Tällöin muutoksenhakulautakunta tutkii sen ratkaistavaksi saatetun päätöksen poistamisen edellytysten olemassaolon. Esityksen mukaan Kansaneläkelaitoksen asiakkailta poistettaisiin tämä oikeussuojakeino, joten esityksellä on merkitystä Suomen perustuslain 21 §:ssä säädetyn oikeusturvan kannalta. Tämän vuoksi esityksen säätämisperusteluita tulee täydentää yksityiskohtaisemmalla arvioinnilla mainitun ehdotuksen suhteesta perustuslakiin ja siitä, miten esityksellä edelleen turvataan perusoikeuksien toteutuminen.

Esitystä on perusteltu Kansaneläkelaitoksen menettelytapasäännösten yhtenäistämistä koskevalla tavoitteella ja sosiaaliturvan sujuvoittamisella. Esityksen tarkoituksenmukaisuutta koskevaa arviointia tulisi vielä täydentää Kansaneläkelaitoksen asiakkaiden oikeuksien toteutumisen kannalta.

Esityksen mukaan säännöksessä ei ehdotettaisi erikseen säädettäväksi velvollisuudesta varata asianosaiselle tilaisuutta tulla kuulluksi ennen asian ratkaisemista, koska asian käsittelyyn sovelletaan hallintolain asianosaisen kuulemista koskevia säännöksiä. Esityksessä on myös todettu, ettei Kansaneläkelaitoksen tarvitsisi enää pyytää asianosaiselta suostumusta päätöksen oikaisuun, jos virhe on ilmeinen ja suostumuspyynnön laatiminen ja lähettäminen sekä asianosaisen vastauksen käsittely ja vastauksen sisällön tulkinta jäisivät etuuskäsittelyn vaiheista pois.

Mielestäni esityksessä tulisi vielä avata tarkemmin hallintolain 50 §:n 2 momentissa säädetyn suostumuksen pyytämisen ja hallintolain 34 §:ssä säädetyn kuulemisvelvoitteen välistä suhdetta ja niiden merkitystä ennen asiavirheen korjaamista koskevan asian ratkaisemista. Tilanteessa, jossa suostumusta päätökseen korjaamiseen ei ole, asianosaisen oma selvitys asiassa voi olla ratkaiseva arvioitaessa sitä, onko virhe ollut sillä tavalla ilmeinen tai aiheutunut asianosaisen omasta menettelystä, että päätöksen korjaamista asianosaisen vahingoksi koskevat edellytykset täyttyvät. Kuulemisessa on kysymys tältä osin asiakkaan keskeisestä oikeussuojakeinosta, jonka merkitystä tulisi avata esityksessä laajemmin.

Esityksessä tulisi myös tarkentaa, mikä on nyt esitettyjen asiavirheen korjaamista koskevien säännösten suhde muutoksenhakuun silloin, kun asiavirheen korjaamista koskeva asia tulee vireille Kansaneläkelaitoksen asiakkaan aloitteesta. Esityksessä tulisi huomioida, että päätöksen lainvoimaisuuden käsite poikkeaa toimeentuloturvaetuuksia koskevissa päätöksissä muista hallintopäätöksistä ja toimeentuloturvan muutoksenhakuelimet voivat ottaa myös säädetyn määräajan jälkeen saapuneen valituksen tutkittavakseen, jos myöhästymiseen on ollut painavia syitä.

Esityksen mukaan asiavirheellä tarkoitetaan virhettä, joka johtuu siitä, että ratkaisun perusteena oleva selvitys on ollut ratkaisuun vaikuttavalla tavalla virheellistä tai puutteellista. Esityksen

jatkovalmistelussa tulisi huomioida, että esityksellä on yhteys Kansaneläkelaitoksen tietojenvaihtoa koskevan lainsäädännön muuttamista koskevaan hankkeeseen (STM61:00/2025), jossa esitetään muun muassa Kansaneläkelaitokselle oikeutta tehdä rahalaitostiedusteluja pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmän kautta. Esityksessä tulisi selvittää, minkälaisia yhteisvaikutuksia näillä esityksillä arvioidaan olevan Kansaneläkelaitoksen asiakkaalle erityisesti hyvän hallinnon perusteisiin kuuluvan luottamuksensuojan periaatteen näkökulmasta.

Esityksen mukaan asiavirhe on kysymyksessä myös silloin, kun viranomainen on soveltanut lakia väärin. Olen 5.2.2026 antamassani päätöksessä asiassa [OKV/1097/70/2025](#) esittänyt käsitykseni koskien Kansaneläkelaitoksen sisäistä valvontaa oikeusturvaperusoikeuden ja hallinnon asiakkaiden oikeuksien kannalta hallinnon automatisoituessa. Olen tuolloin katsonut, että Kansaneläkelaitoksen tulee edelleen kehittää systemaattista ja kattavaa laadunhallinnan kokonaisuutta.

Asiavirheen korjaamista koskeva muutos osuisi ajankohtaan, jolloin Kansaneläkelaitos kehittää päätösautomaatiota ja hyödyntää tekoälyä enenevästi. Vaikka Kansaneläkelaitoksen asiavirheen korjaamista koskevaan päätökseen olisi edelleen mahdollista hakea muutosta, Kansaneläkelaitoksen mahdolliset lain soveltamista ja asian selvittämistä koskevat virheet jäisivät entistä enemmän sen sisäiseen tietoon, kun asiakkaan suostumuksen puuttuessa asioissa ei olisi enää tarpeen hakea päätöksen poistamista Kansaneläkelaitoksen ulkopuolisena muutoksenhakuelimenä toimivalta sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnalta. Esityksen jatkovalmistelussa tulisi vielä arvioida, minkälainen merkitys muutoksella olisi Kansaneläkelaitoksen automaattisen päätöksenteon ja tekoälyn käytön valvonnan kannalta.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Oikeuskansleri

Janne Salminen

Vanhempi oikeuskanslerinsihteeri

Maija-Liisa Goebel